

*І. Я. Ткачук,
аспірант, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці*

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

*I. Tkachuk,
PhD student, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

CHARITY AS A SOURCE OF FINANCIAL DEVELOPMENT AND MAINTENANCE OF UKRAINIAN NGOS

У статті розглянуто тенденції фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України такими групами благодійників, як громадяни, вітчизняні підприємства та організації, а також нерезиденти у період 2006—2013 рр. Виявлено економічні та політичні фактори, які впливали на активність кожного з видів донорів. Проаналізовано вплив чинного податкового законодавства, що регулює відносини громадських організацій з благодійниками, та встановлено здебільшого негативний характер цього впливу. Обґрунтовано необхідність реформування чинного податкового законодавства з метою стимулювання благодійності на користь громадських організацій України.

The article deals with the trends of financial support of NGOs by such benefactors as Ukrainian citizens, domestic enterprises and organizations, non-residents during the 2006—2013 period. The economical and political factors that affect the activity of each of the donors are found. The current tax legislation influence to relations of NGOs with its philanthropists is analyzed and mostly negative nature of this influence is found. The necessity of reforming the current tax laws to encourage philanthropy in favor of Ukrainian NGOs is justifying.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадська організація, благодійність, благодійники, фінансове забезпечення діяльності, ендавмент.

Key words: civil society, NGO, charity, philanthropists, funding, endowments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Європейський напрямок розвитку, який обрала для себе Україна, вимагає не лише наявності розвиненої економіки та високих соціальних стандартів, але й існування високорозвиненого громадянського суспільства. В доказ цієї тези на найвищому державному рівні ще у 2012 р. була затверджена Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні [14]. Однак на практиці така політика носить радше декларативний характер, про що свідчать дані про фінансування діяльності громадських організацій з Державного бюджету України (як найчисельніших інституційних одиниць громадянського суспільства). Так, не зважаючи на зростання частки державного фінансування у бюджеті громадських організацій України з 5,43% у 2006 р. [4] до 10,71% у 2013 р. [5], вона залишається незначною в порівнянні з іншими посткомуністичними країнами світу (наприклад, у Чехії вона складає 39%, в Угорщині — 27%, у Польщі — 24% [10, с.11]). В той же час мізерною є частка видатків на підтримку діяльності та розвитку громадських організацій у загальних видатках Державного бюджету України (0,096%) [5; 13].

Зрозуміло, що в такій економічно та політично складній ситуації, в якій опинилась сьогодні наша держава, громадським організаціям не слід сподіватись на нарощення державного фінансування в подальшому, а орієнтуватись на інші джерела фінансового забезпечення своєї діяльності, особливе місце серед яких посідають

благодійники як найчисельніші донори громадських організацій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕНІ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблемам фінансування громадських організацій як елементу державних фінансів приділялося багато уваги вітчизняними науковцями. Так, аналіз їх окремих елементів знаходимо у працях О. Віннікова, В. Гайця, А. Колодія, С. Кириченка, В. Коваленка, С. Москвіна, С. Обушного, В. Примуша, О. Солоня, В. Соседової, А. Ткачука та інших. Проводились і дослідження можливості реформування національного законодавства, яке регулює діяльність громадських організацій в напрямі кращих європейських традицій, Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД), Європейським центром некомерційного права (ЄЦНК), координатором проектів ОБСЄ в Україні, а також вітчизняними соціологами та політологами. Однак, не зважаючи на внесок вище згаданих науковців та організацій у дослідження фінансового забезпечення діяльності організацій громадянського суспільства, питанню фінансування громадських організацій благодійниками різних видів та проблемам, з якими вони стикаються у процесі благодійності, не приділялося належної уваги.

**ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ
(ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)**

Метою роботи є дослідження благодійності як важливого джерела фінансування діяльності та розвитку громадських організацій в Україні.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ
ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ
НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

У той час, як роль інститутів громадянського суспільства в суспільно-економічному розвитку є недооцінена державою, різні групи благодійників спрямовують величезні кошти на їх діяльність. Так, за період 2006—2013 рр. громадськими організаціями України від благодійності було отримано 8910,48 млн грн., що склало 42,29% від всього обсягу фінансового забезпечення (від 21067,83 млн грн.). При чому, не зважаючи на значну зміну загальних обсягів фінансового забезпечення громадських організацій (зростання за період із 1449,34 млн грн. до 3754,22 млн грн.) у періоді, ця частка залишалася приблизно стабільною і коливалась в межах [40,87:45,42]% (за винятком 2008 р., коли вона склала 33,76%) [4; 5]. Динаміка частки фінансування, що надійшло від благодійників у загальних обсягах фінансування в період 2006—2013 рр. зображена на рисунку 1.

В Україні всі благодійники поділяються на 3 групи: підприємства та організації України; громадяни України; нерезиденти. Динаміку надходжень кожної з вказаних груп у досліджуваному періоді зображено на рисунку 2.

Як бачимо з рисунка 2, активність різних груп благодійників не є однаковою. Так, у досліджуваному періоді найменша частка фінансування надійшла від благодійників-громадян України. Однак спостерігалася тенденція до зростання обсягів фінансування від них, що свідчить про те, що благодійність фізичних осіб в Україні починає поступово розвиватись, однак, варто зазначити, що вона не носить усвідомленого характеру, а скоріш є наслідком активної діяльності організацій громадянського суспільства по залученню коштів. Причиною активізації населення є і бурхливе політичне життя в Україні. Так, існує велика кількість діючих проектів, організованих неурядовими організаціями, зорієнтованих на підтримку українського війська, переселенців із анексованого Криму та зони військових дій тощо.

Пасивність населення до усвідомленого благодійництва пояснюється низьким рівнем його доходів, банальною нестачею коштів на першочергові потреби, відсутністю "заможного свідомого громадянина як явища" [1, с. 35], сприйняття населенням громадських організацій як таких, що "утворюються для задоволення власних потреб або амбіцій засновників, або ж навіть для обдурювання держави і ухиляння від сплати податків" [7, с. 9]. Заможні громадяни часто здійснюють благодійність з метою підтримки власного іміджу, в межах кампаній з популяризації власного бізнесу чи заробляння політичних дивідендів, часто вони засновують власні фонди, які носять їх ім'я [17; 18; 19].

Технічно процедура надання допомоги на користь громадських організацій є досить незручною для фізичних осіб, оскільки може здійснюватись двома способами: перерахунок допомоги на розрахунковий рахунок організації або ж особистий внесок до каси. Обидва із згаданих способів вимагають від донорів додаткових зусиль.

На законодавчому рівні благодійність від донорів-фізичних осіб підтримується: ПКУ передбачено включення до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу платника за наслідками звітного податкового року суму коштів або вартість майна, які передаються ним у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям [9, ст. 166.3.2]. Однак така благодійність повинна здійснюватись лишень на ко-

■ ДГУ ■ Членські внески ■ Благодійність ■ Господарська діяльність ■ Інше

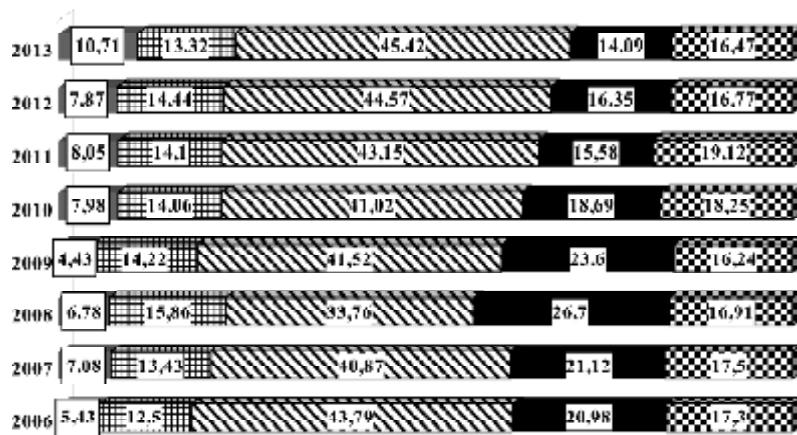

Рис. 1. Частки окремих джерел фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України у 2006—2013 рр.

ристь тих неурядових організацій, які внесені до Реєстру неприбуткових організацій та установ. Окрім цього розмір такої знижки обмежується розміром, що не перевищує 4% від суми загально оподаткованого доходу платника у звітному році [9, ст. 166.3.2]. З однієї сторони позитивним є зняття обмеження щодо мінімального розміру внесків, що можуть бути віднесені до податкової знижки (2% від оподаткованого доходу), яке існувало до прийняття ПКУ. Однак негативним моментом є існування максимального граничного розміру таких внесків, а також їх зменшення ПКУ з 5% до 4%. Ця частка є настільки мізерною, що, за соціологічними дослідженнями, більшість платників податків, які здійснюють благодійність, просто не користуються правом на отримання податкової знижки [8].

Фізичні особи можуть здійснювати підтримку громадських організацій і у інших формах, а саме: у формі надання послуг та виконання робіт на користь громадських організацій [2, с. 16]. Однак віднесення до податкової знижки такої підтримки не передбачено чинним законодавством. Така волонтерська праця не враховується і у офіційній статистиці, тому благодійність, яка здійснюється у такій формі, залишається "непоміченою".

Громадська організація, відповідно до ЦКУ, якщо вона зареєстрована як юридична особа, може отримувати від фізичних осіб фінансування у рамках спадкового права [20, ст. 1222]. Однак передання майна та коштів за заповітом неурядовим організаціям в Україні не користується підтримкою, причинами чого є і відсутність довіри до громадського сектору, і складність процедури, і перш за все відсутність культури філантропії, підґрунтям до якої має бути багаторічний досвід ефективного функціонування громадського сектору.

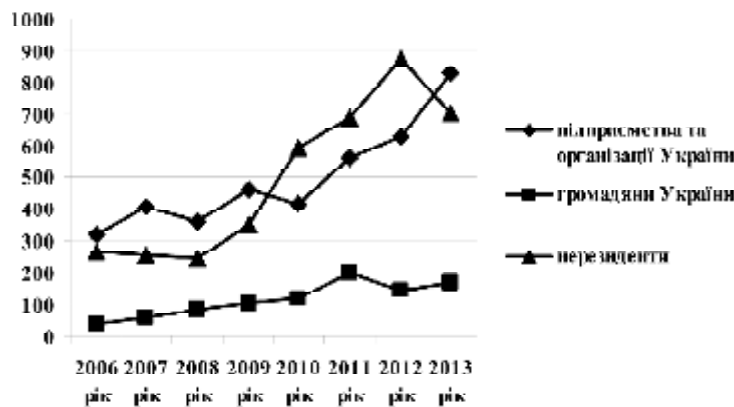

Рис. 2. Фінансування громадських організацій благодійниками в період 2006—2013 рр.

Фінансовою допомогою від юридичних осіб користуються майже половина всіх громадських організацій України, про що свідчать соціологічні дослідження [8]. Однак, як зазначають вітчизняні науковці, сьогодні ще рано говорити про існування добре розвинутого "ринку спонсорів", такого як існують у розвинених економіках світу [1, с. 34]. Юридичні особи готові до надання одноразової допомоги громадським організаціям, уникаючи довготривалої співпраці з ними.

Вітчизняна практика свідчить про те, що спонсорська допомога рідко є складовою компаній і майже ніколи не втілюється як складова ринкових технологій [1, с. 35]. Разом з тим наукові доробки представників Міжрегіональної академії управління персоналом (МАУП) виділяють як мінімум 3 переваги на користь такого виду співпраці між бізнесом та громадськими організаціями, відомі у світі [6, с. 108—109]:

1. Пожертвування як суспільний обов'язок корпорацій. Корпоративна філантропія на свідомому рівні є важливим обов'язком фірми і свідченням її якісного і професійного керівництва.

2. Підтримка громадськості є надійною довгостроковою інвестицією. В умовах жорсткої конкуренції для підприємств та організацій перш за все важливо вижити і заробити прибуток, щоб сплатити обов'язкові платежі своїм контрагентам. Однак у подальшому буде недостатньо продавати хороші товари та надавати якісні послуги, оскільки успіх залежатиме не лишень від діяльності підприємств, організацій, але і від якості соціального оточення (існуючі програми соціальної підтримки, рівень охорони здоров'я, захисту суспільного порядку, культурного і екологічного середовища, освіченість населення тощо), в якому вони функціонують.

3. Підтримка суспільства дає негайні і короткотермінові вигоди. Вигоди такого типу (суспільно-корисні інвестування) надходять від працівників підприємства чи організації, які відчують гордість за свою компанію, якщо вона є соціально-відповідальною.

Ті юридичні особи, керівники яких усвідомлюють згадані переваги, намагаються здійснювати підтримку громадських організацій. Однак зазвичай пожертви бізнесу є наслідком особистих домовленостей між керівниками підприємств та організацій громадянського суспільства, або ж заслугою менеджерів громадських організацій. Варто зазначити, що такі пожертви не характеризуються постійністю і спрямовуються на фінансування тих проєктів, які здатні прорекламувати благодійника. Також існує чітка тенденція до зростання загального рівня фінансування у періодах, на які припадають передвиборні кампанії, та до його скорочення у міжвиборний період.

Зазначимо, що існуюче податкове законодавство не стимулює благодійної діяльності серед підприємств та організацій України належним чином.

Пожертви на користь організації громадянського суспільства в Україні здійснюються у формі безповоротної фінансової допомоги [9, ст. 14.1.257, 157] або у вигляді безоплатного надання товарів, робіт і послуг [9, ст. 14.1.13, 157]. Доходи, отримані громадськими організаціями у формі безповоротної фінансової допомоги та безоплатного надання товарів, робіт і послуг, відповідно до ПКУ, звільняються від оподаткування податком на прибуток [9, ст. 157]. У той же час юридичні особи-резиденти мають право включати до своїх валових витрат витрати, понесені у вигляді благодійних та інших внесків, сплачених на користь неприбуткових організацій. Включаються до валових витрат і вартість переданих товарів, наданих послуг, виконаних робіт [9, ст. 138.5.3]. Однак, якщо підприємство декларує нульовий прибуток чи збиток (а таких підприємств в Україні щороку приблизно третина [3]), а внески на користь ОГС не можна включати до сум збитків або валових витрат за відсутності прибутку, то воно позбавлене можливості легального фінансування ОГС у формі благодійних внесків.

Що ж стосується ПДВ, то тут теж існують певні стимули для підприємств та організацій здійснювати благодійну діяльність. Так, Податковим кодексом України звільнено від оподаткування ПДВ операції з надання бла-

годійної допомоги, в тому числі і постачання товарів, робіт і послуг благодійним організаціям [9, ст. 197.1.15]. Але при цьому існує вимога відсутності будь-якої грошової, матеріальної чи інших видів компенсації. Інакше такі операції оподатковуються на загальних підставах [9, ст. 197.1.15]. У зв'язку з цією вимогою існує неточність стосовно вимоги донора розміщувати оголошення (чи в іншій формі рекламувати) про його благодійність під час проведення громадськими організаціями певних масових заходів. Адже така діяльність громадської організації може бути розцінена податковими органами як надання послуг з рекламування, а отже, компенсація наданої благодійної допомоги. Крім цього, на всіх товарах, які надаються як благодійна допомога, благодійник зобов'язаний розмістити надпис "Благодійна допомога. Продаж заборонена", який має бути читабельним, добре і повністю видимим при розгляді такого товару [9, ст. 197.1.15]

Існування можливості зменшення оподаткованого доходу та не оподаткування ПДВ операцій з надання благодійної допомоги є позитивними моментами для донорів-юридичних осіб, але, як вказують на те дослідження у сфері, недостатнім для стимулювання повноцінного розвитку громадянського сектору [8]. Адже осторонь практично залишається все підприємництво, яке оподатковується за спрощеною системою і стимулювання благодійності від якого не передбачене законодавством.

Значною є частка фінансування громадських організацій за рахунок коштів міжнародних донорів. Більша частина такого фінансування спрямовується на реалізацію проєктів, пов'язаних із розвитком демократії та громадянського суспільства в Україні [15, с. 18]. Так, 2013 р. лиш фондом Відродження на програму розвитку громадянського суспільства та належного управління було виділено \$1,25млн, Програма підтримки ЗМІ в Україні передбачала фінансування \$470 тис. (ГРОМАДСЬКЕ ТВ), а Європейська програма Про переваги євроінтеграції — \$805 тис. [15, с. 18]. Однак визначити скільки насправді коштів було витрачено іноземними донорами на фінансування різноманітних програм в Україні майже нереально. Причини криються і у величезній кількості зарубіжних фондів, і у переплетеності їх дій, коли один і той же проєкт фінансується з декількох фондів.

Отримати грант від іноземного донора є надзвичайно важко, через значну кількість вимог, яку повинні виконати учасники конкурсів. Однак на такі вимоги є ряд причини, адже всім відоме явище "грантоїдства", яке є типовим для української практики. Саме тому отримати фінансування для громадської організації, яка є новою чи не має практики використання міжнародних фондів є справою надзвичайно важкою, однак, як зазначає директор соціологічного фонду Демократична ініціатива І. Бекешкіна, цілком можливо [15, с. 18]. Для цього, як мінімум, необхідно подати справді яскраву і практичну пропозицію. Гарним прикладом є проєкт "Громадське ТВ", який функціонує як громадська організація і був в основному реалізований на кошти міжнародних донорів [16].

Наявність іноземного фінансування є позитивним фактором для громадських організацій України, адже іноземні донори, прагнучи розвитку демократії та громадянського суспільства, ставлять ті вимоги, які опосередковано підвищують якість соціального оточення. В той же час, вони заповнюють недостачу фінансування для громадського сектору України.

Однак варто зазначити, що існують і певні недоліки, пов'язані з іноземним фінансуванням. Перш за все це залежність стану громадського сектору від таких зовнішніх чинників як міжнародна економічна кон'юнктура, особливості міжнародної політичної ситуації, а також стану соціально-економічного та політичного розвитку у державі, де базуються донори, тощо [1, с. 36]. Важливо і те, яку політичну орієнтацію обрала держава-донора, оскільки від цього залежатимуть цінності, які ним переслідуються. До прикладу, у січні 2014 р., коли міжнародна спільнота всіляко підтримувала демократичний рух в Україні, ВРУ (більшість якої була провладною) був прийня-

Таблиця 1. Індекс Громадянських свободи України

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Зведений індекс свободи	4	4	4	3,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	3	3,5	3,5
Індекс громадянських свобод	4	4	4	3	2	2	2	2	2	3	3	3
Індекс політичних прав	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4

тий закон, який ідентифікував іноземними агентами ті організації громадянського суспільства, що отримували фінансування з іноземних джерел. Відповідно до цього закону, вони змушені були зазначити це у своїй назві і перерахувати частину отриманих коштів до Державного бюджету у якості сплати податку на прибуток [12]. Але під тиском громадськості цей закон був скасовано вже за 2 тижні [11], тому сьогодні пільги з оподаткування є однаковими як для резидентів так і для нерезидентів.

Так, для коштів, отриманих громадськими організаціями від благодійності, не зважаючи на наявність статусу резидента чи його відсутність у донора, а також того є він фізичною чи юридичною особою, відповідно до ПКУ, існують однакові правила звільнення від оподаткування податком на прибуток. Звільняються від оподаткування податком на прибуток доходи, отримані у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань для таких видів громадських організацій як [9, ст. 157.3, 157.9]:

- громадськими організаціями, створеними з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності, громадськими організаціями інвалідів, спілками громадських організацій інвалідів та їх місцевими осередками, створеними згідно із відповідним законом;
- професійними спілками та їх об'єднаннями;
- організаціями роботодавців та їх об'єднаннями.

Звільняються від оподаткування податком на прибуток також відрахування коштів підприємствами, установами та організаціями на культурно-масову, фізкультурну та оздоровчу роботу на користь профспілок [9, ст. 157.9].

Якщо ж організації не відносяться до згаданих вище або отримують інші види допомоги від благодійників, то вони зобов'язані сплатити з такої допомоги податок на прибуток [9, ст. 157].

Як і у випадку надання допомоги від юридичних та фізичних осіб резидентів, фінансування отримане від іноземних донорів, надане у формі благодійної допомоги, звільняється від оподаткування ПДВ [9, ст. 197.1.15].

Основною вимогою, яка ставиться перед громадською організацією, для користування правом на отримання пільги з оподаткування зазначеними податками є внесення такої організації до Реєстру неприбуткових організацій та установ [9, ст. 157.12].

Що ж стосується обсягів фінансування, які надходили у період 2006—2013 рр., що надійшло від підприємств і організацій України та благодійників-нерезидентів, то значний вплив на них мала не так економічна, як політична ситуація в Україні та світі. За допомогою графіка, зображеного на рисунку 2, можна виділити 2 періоди у фінансуванні громадських організацій України: 2006—2009 рр. та 2010—2013 рр. Період 2006—2009 рр. характеризується нижчою активністю благодійників-нерезидентів у порівнянні із благодійниками-підприємствами та організаціями України, а також поступовою зміною обсягів фінансових ресурсів, які надходили від обох груп донорів. Однак, починаючи із 2010 р. нерезидентами спрямовувалось більше коштів на користь громадських організацій, ніж підприємствами та організаціями України. Така ситуація пояснюється не лише економічними чинниками, але і політичними. Таблиця 1 демонструє зміну зведеного індексу свободи, сформованого міжнародною неурядовою організацією Freedom House. Цей індекс формується на основі двох окремих індексів: індексу громадянських свобод та індексу політичних прав. Зна-

чення індексу коливається від 1 до 7, де 1 абсолютно вільні держави, 7 — невольні [21].

Як бачимо, вільною Україна була лише за "помаранчевою" влади у період 2006—2010 рр. У цей період нерезидентами спрямовувалось на діяльність громадських організацій України значно менше коштів, однак зміна політичного режиму, привела до погіршення показника до "частково вільних держав" (серед країн Європи гірша ситуація із свободою лише у Росії та Білорусії) [21], на що одразу відреагували міжнародні донори, для яких питання свободи в Україні та розвиненості громадянського суспільства є дуже важливим. Таким чином, ними було профінансовано ряд проектів з поширення свободи слова (наприклад, за кошти міжнародних донорів було реалізовано проект Громадське.ТВ) та розвитку громадянських свобод та політичних свобод. Що ж стосується 2013 р., то тут спостерігаємо різке зростання фінансування зі сторони українських підприємств та організацій (більш, ніж на 30%), що спричинено нестабільною політичною ситуацією, початком Революції Гідності та активізацією патріотичних мотивів серед власників великого та середнього бізнесу.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Обсяги та структура коштів, які отримують громадські організації України у своє розпорядження від благодійників всіх видів, значно залежать від соціально-економічних та політичних чинників. В умовах обмеженості державного фінансування вкрай важливим є ліквідація негативного впливу цих чинників та ще більше посилення діяльності всіх видів донорів на користь громадських організацій України.

Перш за все реформування вимагає дійсна система податкового законодавства, яка не лише не стимулює, а подекуди і стримує благодійну діяльність на користь громадських організацій. Для фізичних осіб-донорів це стосується, перш за все, необхідності збільшення (чи навіть ліквідації) максимального розміру суми, що може бути включеною до податкової знижки у зменшення доходу платника, та формування механізму вартісної оцінки підтримки ними громадських організацій у формах надання послуг, виконання робіт та віднесення їх до податкової знижки; для донорів-юридичних осіб — розроблення механізму стимулювання до благодійності на користь громадських організацій підприємництва, яке оподатковується за спрощеною системою та надання офіційного дозволу податковими органами зазначити ім'я благодійника (чи рекламування в інших формах) при проведенні масових заходів, а також розширення переліку видів громадських організацій, які звільняються від оподаткування податком на прибуток при отриманні доходів у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань. Дослідженню особливостей реформування законодавства у зазначеному напрямі будуть присвячені подальші наукові дослідження.

Література:

1. Василенко А.І., Зелінський С.В. Фінансове забезпечення діяльності і розвитку громадських організацій / Фінанси України. — №8. — 2002. — С. 33—39.
2. Вінніков О. Реформа оподаткування громадських організацій: відстань до європейських стандартів [Текст] / О. Вінніков // Громадянське суспільство. — 2011. — №1 (15). — С. 10—21.

3. Вінніков О. Фінансування організацій громадянського суспільства (ОГС) в Україні. Аналітичний звіт стандартів [Електронний ресурс] / О. Вінніков // Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GH-PZ4-bI2QJ:ti-ukraine.org/system/files/projects/finansuvannya_vinnikov.doc+&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

4. Громадські організації в Україні у 2006 р.: Стат. Бюлетень / Державна служба статистики України. — К., 2007. — 157 с.

5. Громадські організації в Україні у 2013 р.: Стат. Бюлетень / Державна служба статистики України. — К., 2014. — 157 с.

6. Громадські організації в Україні: взаємодія між трьома секторами / В.В. Коваленко, О.О. Юлдашев. — К.: МАУП, 2007. — 224 с.

7. Довідник неурядових організацій України. — К.: Творчий центр COUNTERPART. — 2001.

8. Дослідження існуючого досвіду та законодавства України у сфері фінансування громадських організацій органами державної влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором Координатор проектів ОБСЄ в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/uploads/attach-823-120316860.pdf

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

10. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні / О.Ю. Вінніков, А.О. Красносільська, М.В. Лациба; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. — К.: [Агентство "Україна"], 2012. — 80 с.

11. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України Закон України від 28.01.2014 № 732-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/732-18/paran2#n2>

12. Про внесення змін до Закону України "Про судострой і статус суддів" та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян Закон України від 16.01.2014 № 721-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/721-18/page>

13. Про Державний бюджет України на 2013р.: Закон України від 06.12.2012 № 5515-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

14. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації Указ Президента України від 24.03.2012 № 212/2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/212/2012>

15. Русин Д. Грантовий браслет [Текст] / Д. Русин / Корреспондент. — 2014. — № 5. — С. 18—20.

16. Фінансові звіти Громадське ТВ. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.hromadske.tv/financialreports/>

17. Фонд братів Кличко. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.klitschkofoundation.org/index>

18. Фонд Віктора Пінчука. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pinchukfund.org/ua/>

19. Фонд Фірташа. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://firtashfoundation.com/O-FONDE>

20. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

21. Freedom House офіційний сайт організації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2014#.VAYr2_1_vm-

References:

1. Vasylenko, L.I. Zelins'kyj, S.V. (2002), "The financial support of NGOs activity and development", *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 33—39.

2. Vinnikov, O. (2011), "Reform of NGOs taxation: the distance to European standards", *hromadians'ke suspil'stvo*, vol. 1 (15), pp. 10—21.

3. "Funding of Civil Society Organizations (CSOs) in Ukraine. Analytical Report", available at: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GH-PZ4-bI2QJ:ti-ukraine.org/system/files/projects/finansuvannya_vinnikov.doc+&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (Accessed 2 September 2014).

4. State Statistics Service of Ukraine (2007), "Hromads'ki orhanizatsii v Ukraini u 2006 r. Stat. Biuletent" [Civic organizations in Ukraine in 2006. Statistical Bulletin], *Derzhkomstat*, Kyiv, Ukraine.

5. State Statistics Service of Ukraine (2014), "Hromads'ki orhanizatsii v Ukraini u 2013 r. Stat. Biuletent" [Civic organizations in Ukraine in 2013. Statistical Bulletin], *Derzhkomstat*, Kyiv, Ukraine.

6. Kovalenko, V.V. and Yuldashev, O.O. (2007), *Hromads'ki orhanizatsii v Ukraini: vzaiemodiia mizh tr'oma sektoramy* [NGOs in Ukraine: the interaction between three sectors], MAUP, Kyiv, Ukraine.

7. Dovidnyk neuriadovykh orhanizatsij Ukrainy (2001), [Handbook of Ukrainian NGOs], COUNTERPART, Kyiv, Ukraine.

8. "Doslidzhennia isnuiochoho dosvidu ta zakonodavstva Ukrainy u sferi finansuvannya hromads'kykh orhanizatsij orhanamy derzhavnoi vlady, orhanamy mistsevoho samovriaduvannya ta pryvatnym sektorom", available at: http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/uploads/attach-823-120316860.pdf (Accessed 2 September 2014).

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 2 September 2014)

10. Vinnikov, O. Yu. Krasnosil's'ka, A. O. and Latsyba, M. V. (2012), *Pokaznyky rozvytku hromadians'koho suspil'stva v Ukraini* [Indicators of civil society development in Ukraine], Ahenstvo "Ukraina", Kyiv, Ukraine.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), *The Law of Ukraine "On recognition invalid Certain Laws of Ukraine"*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/732-18/paran2#n2> (Accessed 3 September 2014).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), *The Law of Ukraine "On Amending the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges" and procedural laws for additional measures to protect the security of citizens"*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/721-18/page> (Accessed 3 September 2014).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), *The Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2013"*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17> (Accessed 3 September 2014).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), "Decree of President of Ukraine "On the strategy of public policy to promote the development of civil society in Ukraine and priority measures for its implementation"", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/212/2012> (Accessed 3 September 2014).

15. Rusyn, D. (2014), "Grant bracelet", *Korespondent*, vol. 5, pp. 18—20.

16. The official site of Hromadske.tv (2014), "Financial reports", available at: <http://www.hromadske.tv/financialreports/> (Accessed 2 September 2014).

17. The official site of Klitschko Foundation (2014), available at: <http://www.klitschkofoundation.org/index> (Accessed 2 September 2014).

18. The official site of Victor Pinchuk Foundation (2014), available at: <http://pinchukfund.org/ua/> (Accessed 2 September 2014).

19. The official site of Firtash Foundation (2014), available at: <http://firtashfoundation.com/O-FONDE> (Accessed 2 September 2014).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 2 September 2014).

21. The official site of Freedom House (2014), "Freedom in the world", available at http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2014#.VAYr2_1_vm-

Стаття надійшла до редакції 03.09.2014 р.